

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

Qvæst. I. Sintne in Deo virtutes morales admittendæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

CONTROVERSIA QUINTA DE MORALIBVS DEI VIRTVTIBVS.

I.

REMISSA Volitionis Diuinæ natura, libertate, specificatiuaque eius, & motui explicatione, quam generalitate ibi opportuna, dedimus controu. 4. satis fusè: iam de Moralibus Dei virtutibus (quæ, & libertatem volitionis, & motionem, ut intra hanc, vel illam virtutis moralis speciem constituentur, sufficientem debent supponere) rectè utique methodo, & claritate disputabimus. Dixi virtutibus Moralibus: de Supernaturalibus siquidem nulla est controversia. Tum; quia respectu Dei, siue subiectivè nulla supernaturalis virtus esse potest, etiam ex iis, quæ nobis supernaturales sunt: cum nullus virtutis actus non connaturaliter ipsi, qui in utraque bonitatis physice, & moralis

summè, atque infinitè è genere suo bonus habetur. Tum etiam; quia erga formalia obiecta nobis supernaturalia; (unde eorum actus supernaturalitatem respectu nostri trahunt) de volitionibus diuinis dictum satis controu. 4. à nobis fuit, de actibus prosecutionis diuinæ voluntatis disputantibus, spe nimirum, & fide. De charitate verò, quæ suam bonitatem Deus respicit, & ob quam se mutuo diuinæ diligunt personæ, dictum etiam abunde eadem controuersia est. Quæ verò nos ex complacentia nostri diligit Deus, constat formaliter supernaturalem actum non esse: quare & ad Moralem amicitiam virtutem pertinere: de eaque ita eodem loco differimus, ut nihil ulterius restet disputandum.

2. Hanc porrò de virtutibus Dei moralibus controuersiam apud antiquos, nec admodum recentes scholasticos, integrè, dignèque pro cuiusque scribendi modo, & instituto, siue sumario, siue fusiori, versatam non intuenio. Apud recentes verò curitè, & ieiunè: quippe qui ex minus percepta distinctione motui actuum diuinorum ab unico eorum specificatio, in ea ferè sola vniuersali quæstione hærent, ac sistunt tandem: an in Deo morales virtutes sint admittendæ? quin ad morales virtutes in speciali in Deo indagandas, & explicandas eorum studium, & examen descendat; nisi ad celebrem nostro sæculo inter Vasquianos, & Soaristas controuersiam de strictæ iustitiæ virtute in Deo admittenda vel secus & eam quidem vnus solum ex Recentioribus, vel alter, pro dignitate, in qua ea disputatio à præfatis ducibus fuit constituta, attingunt, & versant. Nos autem rem, materiamque totam controuersiam huius titulo contentam, & generatim, & speciatim ex instituto examinabimus, ac definimus: ne si perfunctoriè solùm, & cursim de eis agamus, melius nobis, (ut de aliis indicamus) fuerit controuersiam omisisse: eam verò in duas disputationes partimur. Prima de virtutibus moralibus vniuersim ac speciatim (iustitia propria, ac stricta, atque utraque eius specie, scilicet distributiva, & commutativa exceptis) ager. Secunda de stricta ac propria iustitia, eiusque memoratis speciebus.

DISPUTATIO I.

MATERIAM, cuiusque examinandæ ordinem disputatione hac prima seruandam proximè proposui, iterum hic non repetendum.

QVÆSTIO I.

*Sintne in Deo virtutes morales
admittendæ.*

Difficultas hæc, (qua totam, ut dixi, controuersiam huius materiam Recentiores plerique assumunt)

Ant, contineri) facile ex dictis controuersia 4. non semel, maxime disp. 2. quæstion. 4. §. 6. dum Dei amorem erga creata obiecta propter ipsa, cuiusque erga creaturas rationales amicitiam propriam statuimus, venit promulganda. Verum, quia aliter de utraque opinantes, ne motales à Deo virtutes ablegent absurde, in diffidiles, auique doctrinas Theologicas abeant; quæstionem hanc per otium examinandam instituo, vt ex earum doctrinarum impugnatione, nostraque decisione ibi iactorum principiorum veritas, & clarescat magis, & robustius confirmetur.

CERTAMEN I.

Rei difficultas, & doctorum sententia
confutata.

EO generalis huius quæstionis difficultas à ratione constituitur, quoniam omnis actus virtutis moralis, vt formaliter talis euadat, obiecti specialis cuiusvis virtutis propter ipsum, siue eius obiectum honestatem propter seipsum respicere debet, & intendere; quin ea propter aliud velit, ad aliam bonitatem effectum, & intentionem vltimus ordinatur: atque ex alia parte, quidquid Deus vult, & operatur propter se operetur, ac velit, ac perfectissimo suo effectu ordinaturus necessario videatur: fieri plane videtur, vt misericordiam, ac benedictionem erga nos, (& idem est de virtutibus moralibus ceteris) propter se ipsum, earumque creatam obiectum honestatem, neque exercere possit; nec velle neque de facto velit, aut exerceat; cum eas omnes propter se, ac suam tandem bonitatem amet. Certè Deum creatam obiecta omnia propter se, vt finem velle, & operari tandem, vt vltimum finem pluribus scripturæ & Patrum testimonio Theologi plerique contendunt, vt videmus locis citatis ex controuersia 4. quæ etiam certam. 2. memorauimus. A ratione verò plura pro eo principio inducuntur, quæ tamen omnem à Deo virtutem moralem propellant: & quorum proinde eis locis non memini: quia directè ad hanc generalem quæstionem spectabant: quare & opportunius hic certam. 2. proponuntur, & examinantur. Quamuis autem hæc ita sint; nemo tamen Deo virtutes morales vniuersim negare ausus hæctenus fuit: vt inde afferentes Deum omnia creata propter se ipsum, vt finem proprie talem, velle, & operari, nihilque subinde creatum, propter ipsum agere, vel amare canon. 4. quæst. 4. & 5. citatis efficaciter confutari: quod virtutes omnes morales Deo negare absurdissimè cogitur, efformato nuper argumento; id quod & Theologis omnibus, & scripturæ, & Patribus est liquido aduersum.

Idcirco non admodum antiqui Doctores, qui hanc absurdam illationem ex illo principio expressius nocuerunt, varia satis, effugia reatarunt, vt nec principium, quod auctoritate, & veritate in Theologia sanctum censent, desererent, nec absurdam illationem admitterent. Primum ex amoris diuini, quo se, & virtutum honestatem amat Deus, indiuisibilitatem desumitur, referente Herize citata disp. 18. cap. 4. numer. 27. & Ariaga citata disp. 26. tota scilicet. 2. quin motuum formalis creatæ honestatis, quam propter ipsam diligit Deus, propter ipsum, vt finem ametur. Modi tamen eius Patrum, vt virtutes Morales Deo seruent, sanctum ipsis Principium vti in scriptura expressum vniuersa propter seipsum operatus est, cuius non satis bene intellecti recentia dicuntur, plane deserunt: etenim si æqua primo idem actus siue physicè, siue Metaphysicè etiam indiuisibilis ad vtrumque obiectum creatum, & in creatum, quin ad hoc creatum vt finem ordinat, sed propter ipsum terminatur; verum vtique est, creata obiecta, propter ipsa amare, ac non propter se ipsum; tamen se propter se ipsum simul eodem actu amet. sicut cum nos duo alia obiecta propter se vt finis inadaqua-

tos simul, eodemque actu (vt certe possumus) actu amemus: vel dupliet, si maui, interesse connexo, aliquid eligeremus, atque exequeremur ex fine vtroque, quod nusquam vellemus aut exequeremur ex altero tantum, neutrum ex obiectis illi propter aliud amemus.

3. Multa hic contentione Recentiores aliquot amorem eundem, indiuisibilem etiam formaliter Dei in Deum & creata simul, vt obiecta formalia ferri non posse contendunt: cum tamen ex dictis de essentiali, & vnico specificatiuo, & primario obiecto amoris Dei, nequeat hic in obiectum aliquod formaliter ferri, quin in Deum primatum suum obiectum & specificatum adæquatum formalissimè indiuisibiliter feratur, vt sæpè controu. 4. & in simili de scientia monui & ostendi tot. 1. de Deo vno controu. 2. quare nostrorum Herize & Ariaga impugnationes ex diuersitate formali necessaria amoris Dei, quatenus ad creata propter se, ab ipso quatenus ad Deum propter ipsum tendit, absolute nihil prestant; etsi iuxta ipsorum, & eorum, quos impugnant doctrinam rationem mouendi obiecti formalis à ratione specificandi respectu amoris, etiam increati, non diuidendum, vim ad hominem habeant non exiguum: illud solide vterque contra hunc modum opposuit. Nempe nihil amplius indecentur, Deoque indignè imperfectio- nis affertur ex eo, quod creaturæ, vt obiectum adæquatum se propter se, vt finem adæquatum, tendentia amoris, & affectus Dei in ipsa, quatenus in ipsa, à Deo amantur: quam ex eo, quod in ipsa propter se, & vt in adæquatum finem diuini amor feratur: quod sic ego ostendo: quia non minus diuino amoris cuiusque summæ perfectioni repugnat inadæquate à creato obiecto specificari, atque inadæquate specificatiue pendere; quam adæquate specificatiue pendere, atque specificari. Secundo: quia amor ille indiuisibilis, formaliter etiam, in vtrumque tendens ex parte obiecti creati à summa, dignaque Deo perfectione morali deficeret: cum absque illa in sua morali specie esse non posset, bonumque, & perfectum, præsertim summe tale, ex integra causa esse debeat: quare, & ex cuiusque defectu sit imperfectum, & malum. Hinc autem constat quam sint male impugnationes, quas vt alius meliores posuit de suo Ariaga n. 8. vers. *Melius ergo*, & n. 9. Meliorem scilicet necessario esse amorem Dei propter se & propter aliquam aliam honestatem creatam, quam si propter se solum esset, eoque meliorem, quo propter creata plura foret: siquidem, quo plura creata formalia obiecta respiceret, plura, vnde à perfectione deficeret potius dubio affectus ille haberet. Nec mirum est hunc, & reliquos, qui rationem motui formalis, à ratione specificatiui, seu specificandi respectu affectus diuini, non satis dispeperunt similibus discursibus iactari, atque vanis impugnationibus tempus, & caritas absumere. Denique modi huius impugnationes alias dedi controuersia 4. d. 2. quæstion. 4. & 5. ex iactis antea ea disputatione principis: eo regredere.

4. Secundum effugium aliorum apud Herize num. 30. est Deum velle quidem honestatem virtutum moralium, vt obiectum tamen materiale, ac se solum ipsum vt obiectum formale, & propter quem illam amet, vt amari à Deo omnia ex scriptura censent: id autem non obesse quominus Dei amor virtutum earum moralem honestatem sortiatur, quia ex obiecto virtutis, quam affectus, materialiter adhuc, attingit estimant sufficienter desumi virtutis honestatem. Hanc cæteris solutionibus iudico peiorem: etsi enim retineat, saluetque Deum omnia propter se ipsum, vt finem, velle & operari sensu ab ipsis intento, abicit tamen fixum Philolophis & Theologia principium: nempe moralem virtutis honestatem requirere respectum, & amorem obiecti honesti propter ipsum ex Arist. 2. Ethicor. cap. 4. & S. Thom. 1. 2. quæst. 19. art. 7. ad 3. (ex quibus reliqui) docentibus ad iustitiam virtutem satis non esse iusta, sed iuste operari oportere. Secundo: quidquid amatur propter aliud, vt finem solum amatur præcisè, vt vtile ad illud: quod commune quidem est cunctis, quæ ad illud vtilia sunt, siue de se honesta, siue non honesta, & indifferentia sint, solumque differre subiecto vilitatis illius possunt: quare quæ ita solum amantur nequeunt vllam actui honestatem, quo

quo materialiter solum honesta & formaliter, ut utilia solum attinguntur, magis affert, quam quae indifferentia ut utilia tamen ad eundem finem amarentur; ne dum ex diversitate specifica virtutum materialiter solum honestarum, atque ut utilia solum ad ulteriorem finem amatarum, diversitas moralis specifica earum amoti communicari, & ab ipsis ita amatis trahi. Denique eo permisso quatenus ex virtute quavis materialiter solum a Deo amata eius moralis honestas in diuinum derivat amorem, ex Deo ipso propter se amato non defumitur, sed ex obiecto creato: quo & imperfectio non summè perfecti actus eo discursu ab hisce vitanda admittitur, & ratio, quia cuncta non, nisi propter se ipsum amare Deum continent, evacuantur.

6. Tertium effugium, (quo nuper dictis occurrere videntur possit) excogitant Recentiores apud Ariagmam sect. 1. init. & numero 5, & sequitur Quinos disput. 13, sect. 2. Nempe virtutes, & honestatem earum omnem moralem ad Deum natura sua, ut ad finem referri: quare, quod ad Deum affectu referantur, atque propter ipsum, ut finem amantur, non obesse, quominus is affectus, & amor propriae virtutis eius sit cuius obiectum proprium propter Deum amatur: ita enim amari illa honestissimè possunt, & debent: quare nec possunt à sua honestate deficere, quia amantur ut debent. Hanc doctrinam nullatenus quoad virtutes morales impugnatur Ariaga, ut titulo sectionis promittit vniuersim; sed plus etiam, quam tacite versu nonnulli, & versu, *sive nonnulli*: etsi, tam hic, quam versu *melius ergo* ex scriptura, & ratione in virtute amicitiae tam impugnet: ob speciale complacentiae in persona ex cuiusque non alterius, complacentia amicitiae amor esse debeat. Sic autem ego hanc doctrinam facile conuello. Primo: quia, & si per impossibile Deus, cuiusque bonitas non adesset formaliter, & ad terminum respectu obiectui, honestas obiectiva moralium virtutum non deficeret; tamen defectu primae causae agentis, & idealis, creatae reliquae virtutes deficerent: etenim eo etiam casu miseriam proximè succurrere, fortiter, ac temperate in appetendis, agendisque se hominem gerere, suumque cuique tribuere rationi consonum esset: item Deo, cuiusque bonitate, existentibus, tamen non attentis, neque vllatenus intentis, ea ob intrinsecam eorum honestatem praestare, agere, & appetere virtutum moralium per omnes Philosophos, & Theologos est; tamen eo praesente, ad vitam aeternam non conducant, nisi aliquo saltem modo ad Deum actu referantur sit Theologis sub lite. Tertio, si earum honestas natura sua ad Deum, ut finem, ob quem amanda sunt referantur: nulla virtus moralis, sed sola virtus charitatis erit, ad quam omnium, quae propter Deum tandem, vel agimus, vel appetimus, proprie, & tantummodo, amor spectat. Quarto, & videntur quia si honestas omnis moralium virtutum essentia sua Deum, cuiusque summam bonitatem, ut terminum obiectivum sui ita respiciat, ut ob ipsum debeat amari, ut debet amari: ergo quoties non ita amatur, non debite, & honeste, sed indebite, & turpiter atque inhoneste amatur: quare subuenire egero, ut eius miseriam subleues, & sic de aliis Moralibus virtutibus, non solum moralis virtus non erit, sed actus vitiosus erit, & peccatum.

6. Dices: morales virtutum nostrarum honestates, non ita stricte Deum, cuiusque bonitatem, ob quam amantur, necessario, & determinate respiciere, ut nequeat etiam earum exercitium propter se amari, quin eius amor ob Dei bonitatem expresse habeatur, atque in ipsam ultimo feratur: cum autem ulterius in Deum expresse fertur moralis virtus in effectu solum, & impropria est sed quae Deo conveniat: sin autem in obiectiva virtutis moralis honestate affectus sitit, nec propter Deum, vllatenus ut finem, sed propter ipsam amatur, moralis virtus in affectu etiam, & propriissima habetur; quae tamen Deo, cuiusque perfectioni repugnet, qui nihil extra se, nisi propter se ipsum potest amare: sed in primis ratio illa debiti amandi creatam bonitatem propter Deum, unde à Deo virtutes morales amari, & haberi proprie probabas, deseritur. Secundo: misericordia verbi gratia in effectu subueniendi proximo solum, misericordia non est: quin ex vitioso affectu, ac turpiter potest

amari, & exerceri: nempe, si id ex inani gloria aut vere ametur, ac fiat: quare, ut propria misericordia sit finem, & rationem formalem requirit, & misericordia specialem, (& sic de reliquis virtutibus) nec virtuti alteri communem qua deficiente ab ea plane virtus amari ille deficiet: tantum abest ut addito motu proprio charitatis nempe propter ipsum Deum moralis virtus propria in sua specie constet: tamen constituitur actus ille in charitatis Theologicae specie meliori. Quod si ordinata honestate ipsa obiectiva moralis per affectum nostrum ad finem ulteriorem, ad quem potest, quin in ipsa, & propter ipsam sitit affectus in specie propria virtutis moralis potest affectus ille perficere, qui indigenti ob venerem subuenit, atque ob inanem gloriam ieiunat, religionemve exercet, misericors, temperans, ac religiosus absolute ac proprie erit, quod est absolute: denique sistendo in bonitate cuiusvis virtutis propter ipsam, virtus moralis potest exerceri proprie, immò propriissime per te, quin propter Deum exercetur, ita solum exercetur à nobis, cum proprie, ac iura propriam speciem exercetur, & ametur: & de hoc est questio praesens in Deo: ergo solutione hac non solum falso respondes, sed tollis questionem: Deoque virtutum moralium exercitium proprium, non de facto solum, negas, sed de possibili, ac propinque difficultati succumbis, rationique à priori ex amabilitate honestatis creatae propter se, quam admittis, ad eius diuinum amorem, qui essentia sua omniamor est, admittendum omnino pates.

7. Quartum effugium memoratum ab Ariaga sect. 3, fuit. Deum habere complacentiam in creaturis bonis propter ipsas ac proinde in creatura rationali, & virtutum moralium obiectiva honestate, propter ipsam, ut verò reflexo amore hanc ipsam complacentiam, liberam quidem, amare propter se, unde, & creatum honestatem virtutum moralium, & rationales creaturas propter ipsas directo amat amore & earum affectum proprium exercet easque tandem amat reflexo amore propter seipsum: Mitto alia, quae ab huius effugii inuentionibus miseri refert Ariaga, alio tamen spectant: ne cum ipso examini, & impugnationi eorum, quae alterius sunt instituti, extra chorum, tempus, & laborem absumam. Contra primo: quia, vel amor directus honestatis, & bonitatis creatae ita propter ipsam est, ut tandem sit propter Deum; ut vltimum finem eo citius amore directo voluit; vel est propter ipsam sistendo in illa. Si primum est etiam amor directus non est ob honestatem obiectivam virtutis moralis formaliter, ut de se patet, & haecenus ostendimus: nihilque affertur, quo difficultas contra Morales Dei virtutes misceatur. Si secundum, in primis amor Dei propter creatam honestatem virtutis moralis, quin sit propter ipsam Deum, summamque eius bonitatem admittitur, cuius oppositum effugium hoc suo recentiores contendunt. Secundo. Hoc admissio, frustra amor reflexus excogitatur. Tum: quia in eo quiddam difficultatis, & indecentiae amoris diuinum de creata honestate, & bonitate propter se, quin sit ulterius propter Deum excogitari potest in amore illo directo deuorandum; vel euacuandum est. Tum: quia cum reflexus amor de praehabito directo sit, ipsiusque proprie non destruat, sed supponat, nec modum eandem in creaturas propter se solum ipsi essentiali, & intrinsecum auferre, immutare potest, ut vltimus in Deum, cum auctore, immutaretur potest, ut vltimus in Deum, tanquam finem tendat, ac tandem terminetur: quare neque eo amore reflexo excogitato, & superaddito, respectus illius ad creatam bonitatem, & honestatem tanquam vltimum suae affectus tendentiae terminum impugnationibus si quae sint, expurgatur.

8. Horum nonnullis quinto aliquot Recentiorum obfugio occurrendum videtur: illud commemorant Huetius cap. 4. numero 23, & Ariaga sect. 3, numer. 16. Nempe creatam bonitatem, & honestatem virtutum moralium per actum solum imperatum amari propter se à Deo potest: & ortum quidem necessario ab actu imperante Deo: uno earundem bonitatis, & honestatis moralis creatae propter ipsam Deum: ex quo imperio amor ille creaturarum propter se ad Deum eiusque bonitatem immediate ac formaliter, & necessario manet relatus: etsi causa ac efficax actus non sit, nec cogas Dei voluntatem ad amorem

amorem creaturarum propter ipsas, nec pereat eius amoris libertas, ac subinde & eius exercitij laudabilitas. & virtus moralis diuina honestas est autem efficax in referendo ad Deum, vt vltimum finem amorem creaturarum propter se, si, vt potest, à Deo ex imperio illo concipiatur. Mirro impugnations Herize ex impossibilitate actus imperantis, seu imperij, & actus imperati in diuinis volitionibus, tum ob impossibilitatem diuersorum connotatorum extrinsecorum pro diuersa vtriusque actus libertate constituenda, quæ æquæ omnem intentionem, & electionem diuersam impugnat, atque æquæ ex diuersitate actionis pro finis diuersitate potest diuersa vtriusque assignari in huius sententia libertas. Male etiam diuersitatem actus imperantis ab imperato impossibilem contendit ex identitate adhuc formali, nec solum reali, actus vtriusque in amore, siue omni amore diuino, est per omnino intrinseca Deo eius constituitur libertas, æque enim ratio hæc impugnat in amore diuino intentionis, & electionis diuersitatem. Male item impugnat ex dependentia, quam actus imperatus ab imperante importat, in diuinis impossibili; est enim non bene ab Antiga redarguatur ex dependentia lata, ac non stricta in personis diuinis admittenda, vnde ad similem dependentiam in communibus admittendam perperam, & erroneè consequentia deducitur, aut independentia quali quali, æqua tamen electionis ab intentione necessario à Theologis admittenda, omnia Herize argumenta cassantur: nihilque pro eiusmodi dependentia electionis ab intentione tuenda excogitari potest, quod simili actus imperati ab imperato adstruenda non æque subleuiat: fateri ab eis, qui actiuitatem veram intentionalem à reali, & physica actiuitate in Deo intrinsecis, & immanenter operantibus potentiis, & actibus non, vt nos diuinus, dispexerunt, nec actus imperantis in imperatum, neque intentionis in electionem influxum, atque in his necessario respondentem dependentiam veram adstrui explicari, intelligi, nisi chimerice, minime posse: vera siquidem dependentia, & influxus physici realis eiusdem realiter, nedum formaliter, ad seipsum propter repugnat.

9. Iam ad rem ipsam doctrinæ, & effugij eius, ad præstus quod attinet, sic eius falsitatem, & insufficienciam ostendo, quod enim fit de distinctione actus voluntatis imperantis ab intentione & imperati ab electione (cuius examen subtile alibi controuersia de anima habuimus, atque ab intentione efficaci agrè actus imperantis inuenitur distinctio) certe quoad actus imperantis actuum determinationem voluntatis ad medijs electionem, & ad actum imperatum nulla est actus imperantis ab intentione efficaci distinctio. Ergo posito diuino imperante misericordie affectum seu virtutis cuiusvis alterius affectus hic misericordie liber non est: quare neque misericordie honestate moraliter bonus consequentia infallibilitatem timentes aduersarij antecedens doctrina illa sua infirmare tentant: quod probro, eo quippe vis imperij impulsua à vi impulsua consilij differt, quod illa ad actum imperatum determinat de se, illa vero se ad actum consilij non determinat, sed inducit. Secundo per vos imperium illud non determinat in agendo; ergo nec in referendo: quare, & actus misericordie imperatus quin in Deum referatur esse poterit. Probatur consequentia: quia si liber voluntati absolute relinquatur ex imperio illo affectus misericordie ex quocunque motiuo, & principio habendus liber, ex quo velit, motiuo, ab ipsa concipi poterit: quare, quia ex motiuo propter Deum, & ex imperio illo concipiatur. Tertio vel indecens est actum misericordie propter huius honestatem solum à Deo concipi, quin vltimus sit propter Deum, vel non? Si primum: de se se diuina voluntas eam habet determinationem conditionatam, vt si quando Deus miseretur propter Deum ipsum miseretur: ergo imperium hoc inutiliter adstruitur. Si autem affectus ipse misericordie propter solum misericordie honestatem indecens non est, imperium illud inutilius inducitur, & ineptius. Quarto his missis eo imperio posito præcisè affectus diuina misericordie ob eius virtutis honestatem solum, non refertur intrinsece formaliter immediatè in Deum tanquam vltimum, & vlt-

Caristoph. de Origine de Deo Vno, Tomus II.

riorem finem; sed extrinsece solum, & mediate, vt reliqui imperantes actus in finem imperantis referuntur, in doctrina eorum, qui actum imperantem ex fine aliquo respectu imperati ab intentione efficaci respectu electionis medijs vicijs distinguunt in eo: quod electio ob eundem finem intentum elici debeat, secus imperatus actus ob finem imperantis; in actiua quippe determinatione antecedente voluntatis ad electionem; vel actum imperatum nullum est inter actum imperantem & intentionem efficacem discrimen exco-gitabile: Ergo actus misericordie imperatus ob solum honestatem misericordie secundum totum intrinsecum sui admittitur in Deo, quin intrinsece immutetur, ac vltius in Deum vt finem referatur; in quo, vt dixi num. 7. indecentia, quam hi fugiunt, denotanda erit, vel euacuanda; quod si, vt hæc vites, dicas, ex actu imperante actum misericordie non posse hunc elici secundum intrinsecum sui, nisi, vt vtilem ad finem imperantis, ac tandem propter Deum plane à Deo actus moralium virtutum relegas; quas tamen effugij huius doctrina in ipso tueri contendis.

CERTAMEN II.

Morales virtutes in Deo firmiter adstruuntur, & à propositis difficultatibus facile vindicantur.

1. Tamen si propositæ difficultatis certam. i. num. 1. tentata hæctenus à Recentioribus nostris solutiones, hæctenusque à nobis confutata, illius arduitate satis ostendunt; ex nostris tamen principiis doctrinaeque data tom. 1. de Deo vno controu. 2. de scientia de objectis illius, & adequato specificatio, & tom. hoc. 2. controu. 4. de volunt. disput. 1. quæst. 2. atque ad rem præsentem proximus d. 2. quæst. 3. 4. & 5. videtur facile complananda. Eam porro noster Valquez docuit clarius reliquis recitatus cit. quæst. 5. certam. 2. num. 3. nec multo obscurius Herize ibidem citatus, tamen si, sicut ex veteribus, nec admodum recentibus plures, rationem mouendi à ratione specificandi diuinis actus minus distinguens, earumque diuersitatem non satis dispiciens à solutionis, & doctrinæ soliditate demum defecerit: amoris, & affectus omnis moralium virtutum in Deo Deum ipsum finem vltiorem, ob quem à Deo amantur nominis saltem errore admittens. Probatur igitur conclusio: amor virtutum moralium in Deo propter ipsas vt finem est, quin vltius propter Deum, tanquam finem eo amore formaliter amantur: est id solum requiritur per omnes Philosophos, Theologos, & rationem naturalem, vt virtutes morales in Deo formaliter sint: ergo virtutes morales sunt formaliter in Deo. Minor, & consequentia negari minime potest. Maior probatur ex dictis citata q. 4. & 5. implicat Deum amare creatum aliquid propter se vt finem qui intentum (quod satis ad rem præsentem, & virtutes morales alias ab amicitia foret) imò & amari propter se, adhuc vt finem cui, vt eisdem locis ostendimus: ergo implicat amor virtutum moralium in Deo, qui non propter ipsas, vt finem, atque eas vltius in Deum, refertur tanquam in finem, propter quem formaliter amantur. Antecedens probatum abundè est citatis controu. 4. q. 4. & 3. Probatur secundum bonum enim absolute honestum est amabile propter se: atqui virtutum moralium amor est bonum honestum absolute: ergo & amabile propter se. Minor certissima apud omnes: maior item æque apud omnes certa, eo quippe honestum ab vili differt, quod illud propter se amabile sit; hoc autem non nisi propter aliud sit amabile consequentia vt iacet, est irrefragabilis. Ergo. Atqui Dei amor conceptu & essentia sua omni amor, quoad substantiam, & modum est, sine amor amabilium omni omnimodo, quo ex parte ipsorum, & amoris amabilia sunt: ergo, & boni honesti virtutum moralium propter se amabilem, est amor eius propter se, & libere quidem. Nam ad

A a modi

modi amoris, bonitatis creatae perfectionem Dei spectat in eis amandis libertas, ut ostendimus controu. 4.

2. Dices primo: ex praedicto omni amoris diuini male inferri: omne bonum creatum amari à Deo omnimodo, quo amabile absolute est: siquidem, & virtus amabilis est à nobis limitata; & tamen non ita amabilis à Deo: quare oportet limitari proximum antecedens, ut solum omnium amabilium absque imperfectione amor Dei omniamor sit: quo nihil, secunda haec ratio probabit: sunt enim imperfectiones plures Deo indignae in amore Dei erga honestatem virtutum moralium propter ipsam ut finem, quin referatur vltius tanquam finem in Deum, propter quem ab ipso ametur: solutionis huius nulla fitior impugnatio esse potest, quam imperfectionum diuini amoris erga honestatem moralium virtutum propter ipsam absolutionem. Prima est: honestatem virtutum moralium creatam esse relataque natura sua ad Deum: quare non recte amabilem nisi propter Deum. Assumpti a quoque, & in sensu intento falsitatem detexi cert. 1. n. s. iuxta ibi dicta respondeo: est relata tanquam ad terminum actuum, & idealem, siue imitandum, fateor; tanquam ad terminum amabilitatis, seu propter quem, sit amanda necessario atque solum amabilis honestas creatae, nego primam assumpti partem. Neque enim terminus essentialis, physicus adhuc bonitatis, seu boni amabilis, est terminus amabilitatis illius: ut patet in bonitate poenitentiae, cuius essentialis physicus terminus peccatum est: & in bonitate misericordiae, cui miseria proximi subleuanda est etiam essentialis. Physicus terminus, quin alter-uter terminus amandus, vel à poenitente vel à misericordiae sit, ut poenitentia aut misericordia, earumque honestas ametur. Atque, ad rem propius, veritas entitativa creatae ad Deum, tanquam ad principium primum efficiens, & ideale imitandum, & terminum subinde essentialem physicum refertur, & tamen in se & ratione sui cognoscibilis, & vera est: quin Deum, ut terminum cognoscibilitatis, & veritatis, ob quam solum, ut rationem formalem, cognosci possit, siquidem, à Deo etiam, cognoscibilis, respiciat: quod ipsum in honestate, bonitateque morali, nihilque aliud inuenitur: quare ex diuina scientia de veritatibus creatis in se, & secundum propriam veritatem, nec solum ob diuinam veritatem, & cognoscibilitatem, vltimus conclusio, & efficaciter probatur.

3. Secunda imperfectio est diuini amoris limitatio: si de virtutibus moralibus propter earum tandem honestatem, ut finem à Deo habeatur: siquidem ex fine, & ratione formali motiua speciem affectus omnis desumit: quae quidem ex limitate bonitatis siue infinitae perfectionis desumi nequit, sed limitata. Haec obiectione facile se Complacentes Recentiores expediunt sicuti & obiectione frequentiori: existimant enim infinitatem actuum virtutum diuinorum, ex Deo identico quasi subiecto solummodo desumi, nulla obiecti adhuc formalis & motiui ratione habita, sed male se expediunt: quia falso nituntur principio à nobis funditus euerso tom. 1. de Deo vno controu. 2. de scientia d. 2. Responderent alij iuxta effugia varia tentata, & à nobis etiam praclusa cert. 1. Respondeo negando inferri amoris diuini limitationem. Ad cuius subiunctam probationem dicto in actibus aliunde adaequate pro, quasi priori ad rationes formales, & motiua aliunde specificatis perfectionem à motiuis formalibus, seu specificatiuis pro posteriori aduenientibus non desumi: sunt autem huiusmodi motiua alia omnia, & specificatiua creatae amoris diuini, qui ex Deo, ut adaequato obiecto primario, & specificatiuo adaequato specificatum, siue in tota infinita simpliciter perfectione sui generis & omniamorem constitutum supponunt: ac proinde nequeunt illi perfectionem aliquam siue illimitatam, siue limitatam in linea amoris communicare: quare ei nihil intrinsecè affectiue tendentiae, in ipsa adhuc bona creatae tribuunt, quod quatenus prioriori in Dei bonitatem increatam terebatur, non solum realiter, sed formaliter etiam non haberet; tamen obiectiua illa tendentia, & omniamor formaliter adhuc indiuisibilis, respectu Dei ipsius amor, & complacentia sui sit: atque in vnaquaque persona charitas, & amicitia ad alteram personam propria, & necessitaria, respectu autem honestatis cuiusvis moralis virtutis propter se, eadem ipsa amoris formalitate à Deo amatae moralis speciei illius amor liber, & moralis speciei illius virtutis, vnde

de constat rursus non posse, adhuc formaliter metaphysicè, siue iudicij, & cognitionis nostrae deceptione aliter, aut intelligi, in moralem aliquam seu bonitatem aliquam creatam Dei amorem ferri, quin in Deum ipsam, cuiusque bonitatem feratur, tanquam in obiectum adaequatum specificatiuum, & rationem formalem omniamoris sui, etsi non, ut finem amandi creatam bonitatem, honestatem propter ipsam, ut diximus, eo amore formaliter indiuisibili amatum: eoque sensu, etsi improprie, & partiali solum finis ratione actenta, omnia propter se, ut finem diligere à Deo dici aliquatenus possit id quod, ut dixi, citati supra Vasquez & Heriz praeter ceteris clari viderunt: etsi posterius tandem rationem obiecti primarij, & adaequati specificatiui perfectionis diuini amoris cum finis ratione ob partem, ut sic loquar, rationis finis explicatam repetantque in primario, & specificatiuo perfectionis actus adaequato, videntur tandem constare.

4. Porro, ut haec bene percipiantur, oportet plura, quae in actibus, & obiectis creatis deprehendimus, & didicimus de discere, ut, cum de intrinsecis Deo (qui melius obiectum teste Dionysio Areopag. scitur nesciendo) agimus, oportet plerumque, atque in proposita doctrina, vel maxime, tangit enim infinitatem simpliciter, & genere, & conceptu suo per denegationem terminum, etiam extrinseci, ante nos ex instituto, nec disputatum, nec satis explicatum: quare videnda est ea de re quatio de homogenea indiuisibilitate, & incompositione: adhuc metaphysicè, cuius praedicti diuini tom. 1. de Deo vno, controu. 1. disputat attributis negatiuis nomine, & negatiuis definitione, & controu. 2. de scientia d. 2. ne hic repetatur: etsi breuiter eam doctrinam tom. hoc 2. contr. 4. saepe posuerimus, atque ex dictis de scientia diuina ad actum amoris, & voluntatis diuinae applicauerimus: ex qua nunc obiectionem hanc, si iustare, & repellere pronum est: etenim actus scientiae diuinae omniscientiae est genere, & essentia sua infinita de simplicitate creatarum, etiam in se, & secundum se sumptum scientia, & representatio formalis est (nec solum illa Deo eminenter contenta, & identitica Deo ipsi sunt, siue ut in ipso, tanquam medio, si velis, quod remanet cognoscuntur) ac proinde creatae veritas specificatiua & taxatiua scientiae, & representationi diuinae, quatenus eius representatio est fore videbatur: quia tamen omniscientiam est diuina veritate omnino constitutam in se, quae ex primario obiecto, & perfectionis specificatiui supponit, nihil perfectionis scientiae diuinae afferat: minuit: ita ergo omni bonitati creatae respectu amoris Dei propter ipsam contingit.

5. Tertia imperfectio amoris creatae bonitatis & honestatis propter se, ac non propter Deum ut finem virtutem desumitur ex inaequalitate in morali perfectione virtutum moralium, cum inter se cum respectu amoris Dei & aliorum propter Deum: at assignare in Deo actum minoris perfectionis de se, quam alius sit, imò, qui non sit summe perfectus indecens Deo est ergo, & assignare Deo amorem honestatis moralis propter ipsam, quin virtutis propter Deum, eiusque bonitatem, ut finem ametur, indigne Deo continet imperfectionem. Respondent Heriz: Aristoteles & alij communiter imperfectionem priuatiuae in se, quae actus & praedictio cuius diuino eius capaci debetur, pollicetur esse in genere, seu specie sua Deum eiusque praedictio debet, ressecus negatiua, cuiusque in sua linea incapax praedictio diuinum sit. Perfectionis autem honestatis moralis speciei nobilioris defectum in specie de se finis perfectionis imperfectionem priuatiuae non esse, Deo eiusque praedictio indecentem, sed negatiua confirmant exemplo scientiae & amoris diuini in quorum altero maiorem metaphysicè perfectionem Theologi recognoscunt, quia obinde altera est genere suo imperfectius denegent Deo, & vtriusque huiusmodi dubio, attributis (quae negari Deo salua fide nequeunt) non vitalibus nobilibus & genere suo est. Ceterum, nec solutio placet, nec instantia quidquam praestant. Nihil enim horum ad idem genus metaphysicum spectat: de se patet: sed primo diuersa praedicta sunt, honestas autem moralis amoris diuini intra idem genus honestatis moralis est, & cuius amor diuinus est capax: quatenus cuiusque perfectionis moralis defectus imperfecta priuatiua Deo indigna erit: & scientiae exemplo ipso instatur doctrina & solutio. Neque enim in Deo scientia vnius obiecti creati imperfectioris, imperfectionem scientiae obiecti creati perfectionis in bona Theologia adnotari

potest, atque omni scientiam Dei è partialibus scientiis diuersorum obiectorum metaphysice constari, contra memoratum principium de simplicitate, & in compositione homogenea metaphysica cuiusvis prædicati diuini à nobis quam ab aliis, explicatis propostum, & plus satis ostensum locis citatis num. 4.

6. Ex eo autem principio, & dictis proxime eodem numero facile oppositio hæc diluitur: cum enim è Deo obiecto primario, & totius sue perfectionis adequato specificatio totam, & infinitam simpliciter perfectionem (non autem tanquam à fine proprie, & absolute tali, vt dicitur) Dei amore ex parte obiecti trahat; quin motiua alia creata, quidquam ei perfectionis, vel augeant, vel diminuant: nec circa obiectum aliquid versari Dei amor possit, quia tota perfectione, atque, vt omni amor, & diuinus, versetur: æque & infinitè perfectio amore circa creatam bonitatem, & honestatem de se maiorem versatur: vt de scientia Dei, erga viliissima obiecta ob eandem rationem dicebamus sæpe tom. 1. de Deo vno conuou. 2. Porro illud *omniferum propter semetipsum operans est Dominus*, & alia, quæ ex scriptura Deum creatam omnia propter semetipsum vt finem velle, & operari lyrate videtur, alio vero eorum locorum: & germano sensu explicauimus contr. 4. d. 2. q. 4. & 5. vt nihil hic de eo vicius dicere opus sit.

QVÆSTIO II.

An relique morales virtutes in particulari, præter iustitiam strictam Deo conueniant?

¶ Oratio virtutum species vniuersiores quæ ad voluntatem spectant, ad tria capita reducuntur: temperantiam nimirum, fortitudinem, & iustitiam strictam, sub quibus speciales, virtutes plures continentur. Cum autem nihil de iustitia stricta questione hac, æque hæc tota disputatione, agendum nobis sit, sed fortius prolixior, solum agere hic oportet de temperantia, & fortitudine quæ ad ipsum operantem solummodo referuntur, & de aliis nonnullis, quæ quia ad alterum sunt, vt liberalitas misericordia ad iustitiam, quæ ad alterum est, redemptio, est non strictæ, & tanquam eius species proprie videntur pertinere, de amicitia vero, quæ ad alterum etiam est disputauimus fuscè controu. 4. vt nihil hic de ea disputare sit opus. Potest autem de præfatis virtutibus Moralibus habitualiter, siue de earum habitibus, atque expedita Dei ad earum exercitium, & actus facultate disputari, vel de earum actibus, & exercitio actuali, & de primo constare esse in Deo expeditam ad virtutum moralium, quas in eo, siue proprie, siue aliquoties & imitativè, ac metaphoricè admittimus facultatem expeditam: quo solum sensu earum habitus in Deo admittuntur, atque in Dei attributis, seu necessitatibus prædicatis, Dei essentiam metaphysicam consequentibus numerantur à Scoto in 4. d. 45. quaest. 1. & non improbande; tamen proprie habitus, nec sint nec dici possunt vt ibi Scotus, & S. Th. 1. cont. gent. cap. 92. Ratz de Montio d. 55. de volunt. sect. 1. init. & Theologi communiter, & nos etiam docuimus tom. 1. de Deo vno controuers. 2. disp. 2. quia habitus proprii rationis imperfectionem minus expedire potentia volutiua, aut intellectiua ad suos actus supponit: quæ summè expeditam Dei voluntatem ad actus quosvis honestos exercendos docet proflus.

Christoph. de Ortega, de Deo vno. Tomus II.

CERTAMEN I.

De temperantia, & fortitudine, earumque partibus.

1. Nihil ferè hic præter communia doctoribus asserta à nobis possunt: dicenda tamen à nobis sunt: tamen facilia & obuia, ne lector aliquid in nobis desideret, aliosque libros adire cogatur. Dicendum ergo cum omnibus Primo. Virtus temperantiæ in Deo non datur. Ratio omnium data est à S. Th. 1. p. q. 21. art. 1. ad 1. expressius 1. contra gent. cap. 92. n. 5. quia temperantia proprie accepta, in moderandis passionibus appetitus sensitiui, quæ concupiscibilis, essentia sua versatur: ergo cui impossibilis appetitus sensitiuus est, & temperantiæ virtus est impossibilis: is autem appetitus sensitiuus Deo repugnat: ergo, & virtus temperantiæ proprie accepta repugnat: egiogè ergo Arist. 10. Ethic. cap. 8. de diis aiebat. *An temperantes? at quidnam fuerint? An laus est temperantia si prauas concupiscitias non habere dicantur?* Consentit conclusioni & rationi Scotus in 4. q. 1. ad 2. cum suis. Durand. etiam q. 1. ad 2. Caproli. in 1. d. 45. q. vnicæ conclus. 13. Ferrata 1. contra gent. cap. 92. Caietan. & reliqui interpretes 1. p. quaest. 21. artic. 1. Ruiz disput. 55. de volunt. sect. 1. numero 4.

2. Inde dico secundo: Nec Metaphoricè Deo temperantiæ virtutem, eiusve partes conuenire: quia nec Deo passiones spirituales sunt, quæ virtute egeant moderatice temperantiam propriam imitante: quod, eo etiam loco, & textu Aristoteles docuit temperantiam Deo ob passionum vniuersum defectum, & impossibilitatem negans: quoniam verò ira metaphoricè propter effectum, tamen ordinatissimum, & effectum puniendi Deo tribuitur, mansuetudo, quæ pars temperantiæ est, Metaphoricè Deo sæpe in scriptura, & Patribus iure tribuitur Daniel. 3. *Eae nobiscum secundum mansuetudinem tuam*, & alias sæpe: quo etiam pacto clementia, vt minimum tribui Deo debet immò metaphora minore: quia eius minus est moderari penas debitas, & iustitiam puniriæ: quod absque vlla passionis inordinate animi suppositione valere reperiri. Minus autem vere Ruiz noster n. 7. Clementiam, vt partem temperantiæ proprie dicit, ac subinde propriam temperantiam in Deo admittit, siquidem, vt ipse in ratione communi conclusionis primæ ait, temperantia propria passiones appetitus sensitiui necessario supponit: quare ea suppositione, & sensu tantum mansuetudo, & clementia partes propriæ siue species temperantiæ, in nobis vtrique, à S. Th. dicuntur 2. 2. q. 157. a. 3. sensu autem nostro metaphoricè accommodatissimo Clemens Deus Exodi 34. Paralip. 10. Ionæ 4. ac pluries, atque Ecclesiæ orationibus Deus compellatur.

3. Dico tertio: fortitudo proprie Deo non competit, competit autem metaphora accommodatissima. Prima pars probatur ratione, & Autoritatibus conclusionis primæ: quia fortitudo supponit irascibilis appetitum, eiusque affectibus timoris, & audaciæ, quos moderetur intercedit: quare cui sensitiua irascibilis animo & ira proprie, timor, & audacia repugnat (vt Deo) & fortitudo propria repugnat. Metaphoricè autem Deo fortitudinem (qua perfectionem præferat, & effectus habet magis manifestatiuos potentia subiecti fortis) conuenire citra dubium est: quare, & Deo tribuitur 1. Reg. 2. Iob. 9. Psalm. 7. & alias sæpe Magnanimitas, vt pars potestatiua fortitudinis, ab eius perfectione deficiens (vt ex Andronico, & Macrobio ait S. Th. 2. 2. q. 129. a. 5.) tenditque ad eximie laudabilia, & honorabilia, mediumque rationis ponit, ac tenet circa magnos honores (iuxta Arist. 2. Ethic. c. 7. & S. Th. q. cit. a.) proprie Deo non conuenit, ob difficultatem in moderandis passionibus à ratione per excessum aut defectum, quam essentia sua importat: quod si ab hoc abstrahatur magnanimitas idem proflus, quod magnificencia erit de qua post modum.

4. Patientia